

Německé divadlo v 18. století

Politická situace

- Opoždění vývoje – třicetiletá válka – po ní nutnost obnovy
- Roztříštěnost země
- Mizivá podpora divadla v němčině

Šlechtické dvory

- Vzhlíží k Francii a Itálii – kopie francouzských dvorů
- Staví se divadla, ale operní a pro italské soubory
- Hamburk a Lipsko – stálé ansámby
- Činohra v jejich stínu

Angličtí herci

- Kočují od dvora ke dvoru od roku 1586
- Doporučující listy
- Robert Browne
- John Spencer
- Větší prestiž než Němci
- Značně zjednodušené verze alžbětinských her – důraz na neverbálno

Stockfish und Pickelhering

- Klauni, potřební ke komunikaci s německým publikem (nespoléhají se na jazyk)
- Postupně přibývá němčiny
- Od 1625 i němečtí herci
- George Jolly – poslední významný principál
- Kolem 1660 Angličané mizí z kontinentu

Herecké družiny

- Carl Andreas Paulsen – první známá družina
- Johannes Velten – snaží se o náročnější repertoár
- Nutné kočování a velký repertoár – 80 – 90 titulů
- Typická struktura večera – hauptakce a komická dohra, případné improvizace a písně

Hauptakce

- Haupt- und Staatsaktion
- Nejtypičtější žánr 18. století
- Napínavé drama s komickými vložkami
- Mytologické či historické náměty
- Často jen slepenec efektních prvků
- Pompéznost

Hanswurst

- Navazuje na Harlekýna i Pickelheringa
- Mazaný sluha, venkovan – skepticky komentuje své pány
- Lidová, plebejská moudrost
- V hauptakcích ironizuje tragédii

Joseph Anton Stranitzky

- Tvůrce vídeňského Hanswursta – kodifikoval tuto postavu
- Divadlo u Korutanské brány
- „Přetáhl“ publikum Italům
- Pohotový politický glosátor

Nezájem o německé drama

- Problém všech principálů
- Šlechta – francouzské divadlo a italská opera
- Nechce patronovat německé soubory

Johann Christoph Gottsched

- Výjimka své doby – intelektuál, spolupracující s profesionály
- Snaha o rozvoj němčiny jako literárního jazyka
- Francouzské vzory
- *Umírající Kato*

L. SCHORE
PINXIT RESIO
1744.

Caroline Neuberová

- Nejprogreivnější principálka své doby
- 1717 útěk z domova
- Od 1727 vlastní herecká společnost (částečné sídlo v Lipsku)
- 1740 cesta do Ruska (mezitím vypuzena z divadla)

Reformy Gottscheda a Neuberové

- 1727 – 1739 (pak rozchod ve zlém)
- Snaha zvýšit úroveň dramaturgie i inscenování
- Konec Hauptakcí a Improvizací
- Pečlivé zkoušení
- Přesto nutné kompromisy (počet titulů)
- Umožnili pozdější rozvoj

Upálení Hanswursta

- 1737 symbolické gesto Gottscheda a Neuberové
- Už za rok se však vrací pod jiným jménem
- Vetře se i do Lessinga
- Publikum si jej nedá vzít

Významné společnosti

- Johann Friedrich Schönmann
- Heinrich Koch
- Konrád Ackermann - jeho soubor tvořil základ Národního divadla
- Konrád Ekhof – působil u Schönmanna i Ackermannna

Ekhofova akademie

- První významný německý divadelní teoretik, vynikající herec
- 1753 – zakládá ve Schwerinu hereckou akademii
- Snaha o setkávání herců, výměnu zkušeností a diskusi o hereckých stylech
- Troskotá na nedostatku disciplíny
- Pak ředitel divadla v Gothe

Hamburské Národní divadlo

- První pokus o nekomerční, dotované divadlo – placeno podnikateli
- Johann Friedrich Löwen
- Snaha přilákat nejlepší herce i autory
- Opět nutné repertoárové kompromisy
- Pouze 1767 – 1769
- Lessing dramaturgem a kritikem

Gotthold Ephraim Lessing 1

- Překlady Diderota, jinak však podpora anglického dramatu (polemika s Gottschedem)
- První evropský dramaturg – *Hamburská dramaturgie*
- Umělec i teoretik

Gotthold Ephraim Lessing 2

- První významný německý dramatik
- *Miss Sára Sampsonová* – triumf měšťanské truchlohry
- *Moudrý Nathan*

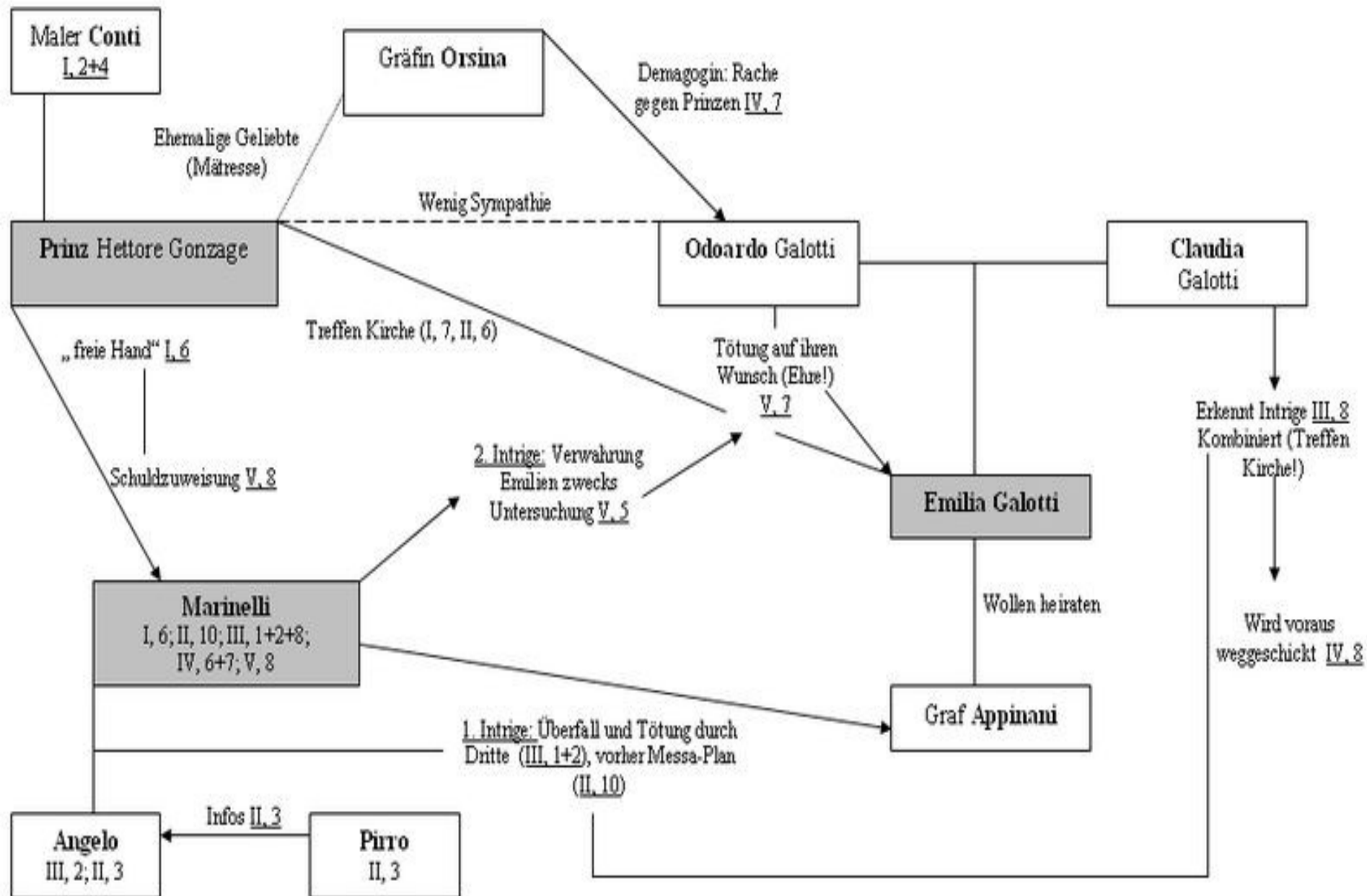
Měšťanská truchlohra

- Anglické vzory – *Kupec londýnský*
- Adoruje tu vrstvu, která jej podporuje
- Výraz mravního sebevědomí měšťanstva
- Důraz na ctnost a morálku
- Čistá dívka, svůdce, milenka

Emilia Galotti

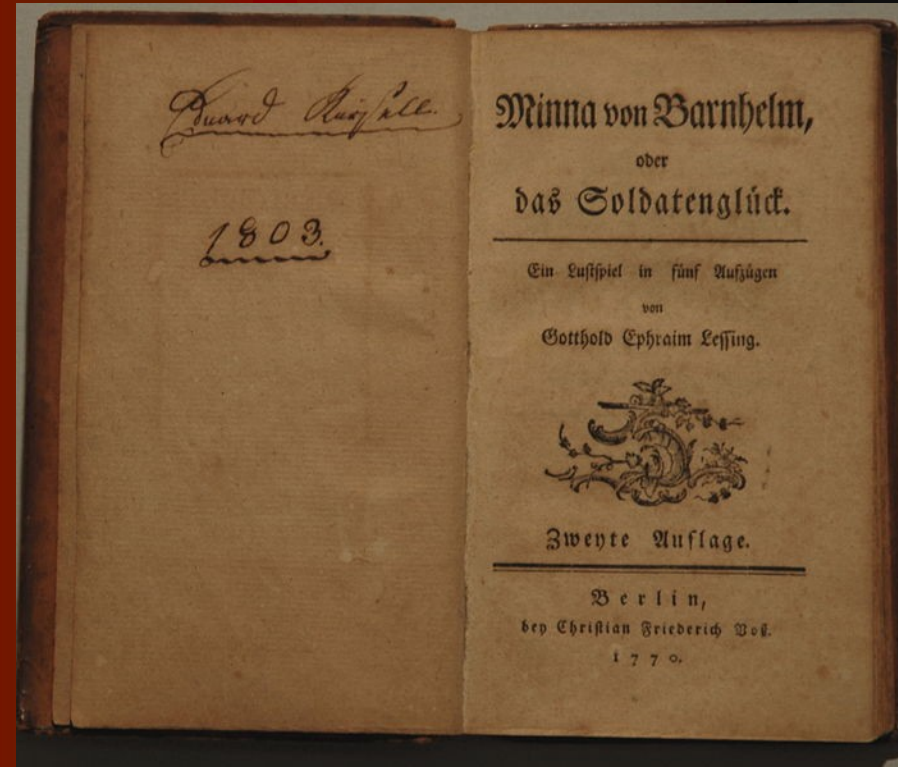
- Nejúspěšnější německá tragédie své doby
- Střet měšťanského a dvorského prostředí
- Měšťané – čistší, morálnější
- Vztah otce a dcery
- Dívka raději zemře, než by ohrozila svou čest

Mína z Barnhelmu

- První německá národní komedie
- Bezstarostnost, ale v pozadí trauma sedmileté války
- Dvěma milujícím se lidem (Mína a major Tellheim) brání hrdost a sociální rozdíly ve sblížení

Friedrich Ludwig Schröder

- Principál nejvlivnější společnosti konce 18. století (Hamburk)
- Velká přísnost – první opravdu funkční soubor v dnešním smyslu
- Hraje Shakespeara a autory *Sturm und Drang*
- Překládá, upravuje
- Vynikající herec romantického stylu

August Wilhelm Iffland

- Herec v Mannheimu, pak ředitel berlínského divadle.
- Spolu se Schröderem nejlepší německý herec 18. století
- Také plodný autor – psal si hry na tělo – jímavý sentimentalismus - *Lovci*
- Schopnost zlidštit postavu
- Výrazné gesto, slabý hlas

August Friedrich von Kotzebue

- Nejpopulárnější a nejhranější německý autor – možná i světový
- Píše měšťanská drama, historické hry i frašky
- Umí přizpůsobit nové tendence obecnému vkusu
- Více než 200 her
- Vliv na Tyla

Soucit! Soucit! Soucit!

- Truchlohry vzbuzují silné emoce
- Sentimentalismus
- Potřeba společného dojetí
- Soucit se považuje za znak duchovní vyspělosti

Proměna herectví

- Postupný odklon od rétoriky k fyzickému konání
- Důsledné vyjadřování emocí průběžným jednáním
- Znaková povaha gest
- Teorie o mimice a fyzognomii
- Snaha o racionalizaci herecké tvorby

Německé divadlo konce 18. století

- Intenzivní stavba stálých divadelních budov (i Burgtheater)
- Koncem století na 40 stálých scén
- Vlastní činoherní divadlo mezi šlechtou přichází do módy
- Posun scény a kostýmů k realismu a historické věrnosti
- Posun představení dále do večera

Shakespeare

- Velká inspirace pro dramatiky *Sturm und Drangu*
- Obdivují jeho „nepravidelnost“ a multižánrovost
- Běžné publikum má však s Shakespearem problém
- I u Schrödera a Goetha drastické úpravy

Sturm und Drang 1

- Bouře a vzdor – název hry F. M. Klingera
- Skupina mladých dramatiků – hlavní vlna v letech 1767 – 1776
- Vzpouira proti osvícenskému racionalismu

Sturm und Drang 2

- Goethe – *Götz z Berlichingenu*
- Svobodný šlechtic, nezávislý ve svém jednání
- Ideál *Sturm und Drangu* – jedinec osvobozující se svými činy
- Chybí společný politický a estetický program

Jacob Reinhold Lenz

- Dnes nejživější *Sturm und Drang* dramatik
- Černá komedie *Domáci učitel* neboli *Vychovatel*
- Vychovatel v panské rodině svede majorovu dceru – ze stravu se raději vykastruje
- Lessing dorovnával měšťany na úroveň šlechty, Lenz snižuje na stejnou úroveň